

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Татьянчиков Андрій Олександрович ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВИНИКНЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	434
Ташилатов Вячеслав Абдуллайович РОДИНА ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	437
Третьякова Тетяна Миколаївна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ В БІЗНЕС-УПРАВЛІННІ	440
Шмаленко Юлія Іванівна ПСИХОТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	442
Папінян Вікторія Валентинівна ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ	444
СЕКЦІЯ 21. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ	
Кібік Ольга Миколаївна ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ПРОЦЕСІ БЕЗПЕЧНОГО СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	448
Слободянюк Ольга Василівна ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	451
Котлубай Вячеслав Олексійович ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	453
Редіна Євгенія Валентинівна КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ДРАЙВЕР ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ	456
Примаченко Іван Федорович СИНЕРГІЯ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ЙМОВІРНІ СЦЕНАРІЇ ПІСЛЯ ПРИПИНЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ	460
Корнілова Олеся Володимирівна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ..	463
Калмикова Наталя Юріївна ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	466
Кузнецова Людмила Валентинівна ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ТІНЬОВОМУ СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ	469
Сіянюк Павло Віталійович ПЕРЕДУМОВИ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	472
Крейтор Сергій Юрійович ПЕРЕДУМОВИ ТА БАР'ЄРИ ІНТЕГРАЦІЇ ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ.	475
Візіренко Світлана Вікторівна РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПІДТРИМЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ	477
Тищенко Ірина Валеріївна ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ	480
Razinkin Nikita INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES AND LOGISTICS SOLUTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ELECTRIC VEHICLE MARKET IN THE CONTEXT OF DIGITAL ADAPTATION	483

дуть задоволені, Україна матиме всі шанси не лише відновити зруйноване, але й започаткувати новий етап розвитку як сучасна, демократична та конкурентоспроможна держава.

Список використаних джерел:

1. План Відновлення України. URL: <https://ua.urc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>
2. Донори та фінансові організації. URL: <https://welfare.green/docs/tips-guides/donori-ta-finansovi-organizacii/>
3. Повоєнна реконструкція економіки України: потенціал структурної переорієнтації : монографія / А. А. Мазараки, Т. М. Мельник, Ю. М. Уманців та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазараки. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2024. 428 с.

Ключові слова: синергія відбудови економіки, післявоєнне відродження України, сценарії відбудови економіки України, інфраструктурні проекти, виклики та ризики відбудови.

Keywords: synergy of economic reconstruction, post-war revival of Ukraine, scenarios of economic reconstruction of Ukraine, infrastructure projects, challenges and risks of reconstruction

Корнілова Олеся Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри економіки та менеджменту, PhD, доцент*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток людського капіталу в сучасному світі набуває особливого значення в умовах глобальної цифровізації, зростаючої конкуренції на ринках праці та швидкоплинних змін у вимогах до професійних компетенцій. Трансформаційні процеси в економіці, викликані четвертою промисловою революцією, змінюють характер праці та актуалізують потребу в нових підходах до формування, розвитку та використання людського капіталу. Інвестиції в цю сферу сьогодні вважаються найбільш прибутковими на макро- та мікрорівні, що підтверджується численними дослідженнями міжнародних організацій та провідних економістів.

Цифрова трансформація стає невід'ємною частиною розвитку суспільства та економіки, змінюючи всі аспекти життя, включаючи управління та розвиток людського капіталу. Вона зумовлює необхідність перегляду традиційних методів управління персоналом та впровадження сучасних технологій у HR-процеси. Організації змушені адаптуватися до нових реалій, що вимагає змін у підходах до навчання, підготовки кадрів та формування корпоративної культури.

Традиційні підходи до розвитку людського капіталу зосереджувались переважно на формальній освіті та навчанні, стандартизованих програмах підвищення кваліфікації та ієрархічній структурі розвитку кар'єри. Вони характери-

зуються централізованим управлінням, обмеженою персоналізацією та фокусом на технічних компетенціях. Такі підходи були ефективними в стабільному середовищі, але в умовах швидких змін демонструють суттєві обмеження.

На протидію цьому, інноваційні підходи ґрунтуються на принципах гнучкості, персоналізації та безперервного навчання. Вони інтегрують цифрові технології, використовують дані для прийняття рішень та фокусуються на розвитку як технічних, так і соціально-емоційних компетенцій. Організації, що впроваджують інноваційні підходи, демонструють на 17% вищу продуктивність і на 21% нижчу плинність кадрів порівняно з тими, що дотримуються традиційних методів [2].

Сучасні вимоги до компетенцій працівників наголошують на необхідності розвитку цифрових навичок. Компанії, які не адаптуються до цих змін, ризикують знизити рівень конкурентоспроможності. Впровадження інноваційних підходів до управління людським капіталом є ключовим фактором успішного розвитку організацій у цифрову епоху.

Варто зазначити, що в умовах сьогодення багато організацій стикаються з труднощами інтеграції новітніх технологій у процеси управління персоналом. Відсутність чіткої стратегії цифрової трансформації може призвести до неефективного використання ресурсів та зниження продуктивності. Для успішної адаптації необхідно використовувати цифрові технології в навчанні, персоналізовані системи розвитку та створення сприятливого середовища для безперервного професійного зростання [3]. Це вимагає співпраці держави, бізнесу, освітніх установ та самих працівників для забезпечення сталого економічного розвитку та соціального прогресу.

Згідно з дослідженнями Світового економічного форуму у 2023 році, автоматизація та впровадження штучного інтелекту значно змінюють ринок праці. До 2027 року близько 50% працівників потребуватимуть перекваліфікації або підвищення кваліфікації [5]. Аналіз Міжнародної організації праці підтверджує зростаючий розрив між наявними компетенціями робочої сили та потребами роботодавців, що загрожує економічному зростанню та соціальній стабільності [4].

Особливого значення проблема розвитку людського капіталу набуває в умовах війни в Україні, яка розпочалася з повномасштабного вторгнення російської федерації у лютому 2022 року. Воєнні дії спричинили масову міграцію кваліфікованих кадрів, руйнування інфраструктури, зокрема освітніх закладів, та значне погіршення економічних умов, що ускладнює інвестування в навчання та професійний розвиток. За даними Міжнародної організації праці, станом на 2024 рік понад 5 мільйонів українців покинули країну, серед яких значна частка висококваліфікованих спеціалістів, що призвело до дефіциту талантів на внутрішньому ринку праці [4]. Водночас війна актуалізувала потребу в нових компетенціях, таких як кібербезпека, дистанційне управління проектами та адаптація до роботи в екстремальних умовах. Компанії змушені переглядати стратегії управління персоналом, впроваджуючи гнучкі моделі роботи, онлайн-навчання

та програми психологічної підтримки, щоб утримати працівників і забезпечити їхню продуктивність в умовах нестабільності. Цей контекст підкреслює необхідність інноваційних підходів до розвитку людського капіталу, які враховують не лише технологічні, а й соціально-економічні виклики воєнного часу.

Використання дата-аналітики у HR-процесах дозволяє точніше визначати потреби в навчанні, прогнозувати плинність кадрів та підвищувати ефективність найму. Автоматизація рутинних завдань дає змогу зосередитися на стратегічних ініціативах щодо розвитку людського капіталу. Впровадження програм добробуту та підтримки балансу між роботою та особистим життям сприяє підвищенню лояльності працівників та зниженню рівня стресу [1].

Для подолання викликів необхідне впровадження національних стратегій розвитку навичок, що координуватимуть зусилля всіх стейкхолдерів. Важливою є модернізація системи освіти із впровадженням проектного навчання, міждисциплінарного підходу та інтеграції цифрових технологій. Це дозволить подолати розрив між теоретичною підготовкою та практичними вимогами бізнесу. Розвиток цифрової інфраструктури та забезпечення доступу до освітніх ресурсів для всіх верств населення є важливими кроками для інклюзивного розвитку людського капіталу. Створення національних та регіональних хабів розвитку талантів дозволить ефективно координувати зусилля освітніх установ, бізнесу та держави для відповідності стратегічним пріоритетам економічного розвитку.

Трансформація моделей розвитку людського капіталу в сучасних умовах вимагає технологічних інновацій, зміни мислення, що є безперервним навчанням, особливо в контексті глобальних і локальних викликів, таких як війна в Україні. Організації, які впроваджують інноваційні підходи до управління персоналом, адаптуючись до цифровізації та соціально-економічних потрясінь, демонструють вищі показники продуктивності та конкурентоспроможності. Війна актуалізує потребу в гнучких стратегіях розвитку кадрів, спрямованих на збереження талантів і формування нових компетенцій в умовах нестабільності. Саме тому інновації в управлінні людським капіталом стають конкурентною перевагою, а також критично важливою умовою для забезпечення стійкого розвитку організацій і суспільства. Комплексний підхід, що поєднує технології, освіту та підтримку працівників, є запорукою подолання сучасних криз і створення основи для майбутнього прогресу.

Список використаних джерел:

1. Гойчук В., Любомудрова Н. Вплив цифрової трансформації на стратегічне управління людським капіталом. *Via Economica*. 2024. № 5. С. 28-35. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-5-4>
2. Дрейчук М., Ситник Й. Інноваційні підходи до залучення та утримання висококваліфікованого персоналу в умовах конкурентної боротьби за таланти. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 264-269. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-42>

3. Титаренко Л. М. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації: світовий та національний виміри. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74). URL: <http://psae-jrnl.nau.in.ua/archive>

4. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/>

5. World Economic Forum Annual Meeting. URL: <https://www.weforum.org/meetings/world-economic-forum-annual-meeting-2023/>

Ключові слова: капітал, людський капітал, інновації, цифрова ера, цифровізація.

Keywords: capital, human capital, innovations, digital era, digitalization.

Калмикова Наталя Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри економіки та менеджменту*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Малий та середній бізнес (МСБ) в Україні відіграє ключову роль у формуванні економічної стійкості країни, забезпечуючи значну частину робочих місць, податкових надходжень та внутрішнього валового продукту. До початку повномасштабного вторгнення у 2022 році цей сектор генерував близько 60% ВВП і забезпечував працевлаштування для приблизно 7 мільйонів осіб, що підкреслювало його значення як основи економічного життя країни [1]. Однак війна, що триває з лютого 2022 року, кардинально змінила умови функціонування МСБ, поставивши перед ним безпрецедентні виклики. Актуальність цього питання для України полягає не лише у необхідності збереження економічної бази в умовах воєнного часу, але й у підготовці до повоєнного відновлення, де МСБ має стати рушієм реінтеграції економіки у глобальний контекст. Війна виявила як вразливість цього сектору, так і його здатність до адаптації, що робить аналіз його розвитку критично важливим для розробки ефективних стратегій підтримки. У контексті масового переміщення населення, руйнування інфраструктури та економічної нестабільності, МСБ залишається одним із небагатьох джерел самозайнятості та локального економічного зростання, що посилює потребу у ґрунтовному дослідженні його стану.

Статистичні дані яскраво ілюструють масштаби впливу війни на малий та середній бізнес. За результатами дослідження Advanter Group, проведеного у 2023 році, український бізнес втратив 32% свого обороту у 2022 році порівняно з довоєнним 2021 роком [2]. При цьому 31,7% підприємств МСБ повністю або майже повністю припинили свою діяльність через прямі воєнні дії, релокацію чи економічні потрясіння [2]. Дослідження Програми розвитку ООН (UNDP), проведене у період з грудня 2023 по січень 2024 року, показало, що 78,1% представників